

بِسْمِ اللَّهِ
الرَّحْمَنِ
الرَّحِيمِ

اکولوژی سیاسی شهر

دکتر میرنجف موسوی

دکتر محمدرضا امیری فهلیانی

بهار ۱۴۰۰

اکولوژی سیاسی شهر/ تالیف میرنجف موسوی و محمدرضا امیری فهلیانی؛ ویراستار علمی ناصر سلطانی، ویراستار ادبی بهمن نزهت. - ارومیه: انتشارات دانشگاه ارومیه، ۱۴۰۰.

۳۲۱ص: مصور، جدول، نمودار. - (انتشارات دانشگاه ارومیه، ۲۹۳)

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۶۸۱-۸۳-۰

نوع منبع: چاپی.

کتابنامه: ص. [۲۹۰] - ۳۲۰.

۱. بوم‌شناسی سیاسی **Political ecology** ۲. بوم‌شناسی شهری (جامعه‌شناسی)
Sustainable urban Urban ecology (Sociology) ۳. توسعه پایدار شهری
development ۴. جهانی شدن **Globalization** ۵. شهرنشینی - ایران
Urbanization - Iran الف. امیری فهلیانی، محمدرضا، -۱۳۶۰. ب. سلطانی، ناصر،
 ۱۳۴۱- ، ویراستار. ج. نزهت، بهمن، ویراستار ادبی. د. عنوان. ه. فروست.
 رده بندی دیویی ۳۰۴/۲ شماره کتابشناسی ملی ۷۵۵۱۸۷۰

عنوان:	اکولوژی سیاسی شهر
تالیف:	میرنجف موسوی و محمدرضا امیری فهلیانی
ویراستار علمی:	دکتر ناصر سلطانی
ویراستار ادبی:	دکتر بهمن نزهت
ناشر:	دانشگاه ارومیه
چاپ اول:	۱۴۰۰ ؛ تعداد صفحات: ۳۲۱ص.
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۸۶۸۱-۸۳-۰ ؛ فروست: انتشارات دانشگاه ارومیه؛
	۲۹۳

قیمت:

Universitypress@urmia.ac.ir

انتشارات دانشگاه: ۰۴۴۳۲۷۷۹۹۳۰

فهرست مطالب

مقدمه	۱۷
فصل اول: اکولوژی سیاسی شهری	۲۱
۱-۱- شهرها چه ارتباطی با اکولوژی سیاسی دارند؟	۲۱
۲-۱- روابط سیاسی و اکولوژی سیاسی شهری	۲۲
۳-۱- اکولوژی سیاسی چیست؟	۲۳
۴-۱- عناصر اصلی اکولوژی سیاسی	۲۴
۴-۱-۱- تاریخ، مکان و مقیاس	۲۴
۵-۱- سیاسی‌کردن تولید در طبیعت شهری	۲۴
۵-۱-۱- تولید مناظر شهری	۲۶
۶-۱- اکولوژی سیاسی گرسنگی شهری	۲۸
۶-۱-۱- از بدن به شهر؛ گرسنگی شهری تحت ایدئولوژی سرمایه داری	۳۰
۷-۱- بحران	۳۲
۸-۱- متابولیسم	۳۳
۹-۱- تجزیه و تحلیل چند مقیاسی	۳۳
۱۰-۱- اقتصاد سیاسی فضا	۳۴
۱۱-۱- سیاست و برنامه ریزی شهری	۳۵
فصل دوم: اکوسیستم شهری	۳۹
۱-۲- تنوع و ویژگیهای جوامع زیستی شهری	۴۱
۲-۱-۱- دلیل مطالعه اکوسیستمهای شهری	۴۱
۲-۲- شاخصهای اکوسیستم شهری	۴۱

- ۲-۳- شهر همچون یک سیستم اکولوژیکی ۴۳
- ۲-۴- شهرها همچون یک پدیده نوظهور ۴۵
- ۲-۵- روش هایی برای تعریف اکولوژی شهری ۴۸
- ۲-۵-۱- مفهوم اکولوژی اجتماعی در جغرافیای شهری ۴۸
- ۲-۶- توسعه اکولوژیکی ۴۸
- ۲-۷- اکولوژی شهری ۵۰
- ۲-۸- تغییر پارادایم اکولوژی ۵۱
- ۲-۹- تجدد در اکوسیستم شهری ۵۳
- ۲-۱۰- طبیعت دوگانه شهرنشینی ۵۳
- ۲-۱۱- شهر و فضاهای عمومی ۵۴
- ۲-۱۲- شیوه زندگی شهری ۵۵
- ۲-۱۳- فضای اکولوژیکی شهری ۵۶
- فصل سوم: پاتولوژی شهری ۵۷
- ۳-۱- پاکستان و رشد سریع شهرنشینی ۵۸
- ۳-۲- شهر و عدالت اجتماعی ۶۰
- ۳-۳- شهر، عدالت فضایی و توسعه پایدار ۶۲
- ۳-۴- تأثیر ساختار شهری بر عدالت زیست محیطی ۶۳
- ۳-۵- توسعه شهری ۶۷
- ۳-۶- پراکندگی شهری ۶۹
- ۳-۶-۱- الگوها و فرم های فیزیکی رشد و پراکندگی شهری ۷۱
- ۳-۶-۲- فرآیند زمانی رشد و پراکندگی شهری ۷۳
- ۳-۶-۳- علل رشد شهری و پراکندگی ۷۴
- ۳-۶-۴- شهر نورآباد ممسنی نمونه‌های از پراکندهرویی چشم انداز شهری ۷۶

- ۳-۶-۴-۱- وضعیت کالبدی شهر نورآباد ممسنی ۷۷
- ۳-۶-۴-۲- عوامل ایجاد پراکندگی کالبدی در شهر نورآباد ممسنی ۷۸
- ۳-۶-۵- تأثیر پراکندگی چشم‌اندازهای شهری در سطح برخورداری محلات از خدمات ۷۹
- ۳-۷- شهر و ناپایداری اجتماعی ۸۲
- ۳-۸- شهرنشینی در کشورهای توسعه یافته ۸۳
- ۳-۸-۱- اروپای غربی ۸۳
- ۳-۸-۱- انگلستان ۸۶
- ۳-۸-۲- آسیا ۸۸
- ۳-۸-۲-۱- عوامل مؤثر بر تراکم جمعیت شهری در چین ۹۱
- ۳-۸-۲-۲- مفاهیم جدید شهرنشینی در چین ۹۳
- ۳-۸-۲-۳- سه چالش بزرگ توسعه شهری در چین ۹۴
- ۳-۸-۳- رشد شهرنشینی در آفریقا ۹۶
- ۳-۸-۳-۱- قدرت و ضربان قلب بزرگترین شهر در غرب آفریقا ۹۷
- ۳-۸-۳-۲- موقعیت و محیط زیست طبیعی کلانشهر لاگوس ۹۸
- ۳-۹- شکلگیری شهرهای آلونکی ۹۹
- ۳-۱۰- ناهماهنگی فضایی ۱۰۰
- ۳-۱۱- پاتولوژی مهاجرت ۱۰۱
- ۳-۱۱-۱- مهاجرت و توسعه ۱۰۴
- ۳-۱۱-۲- علل مهاجرت در ایران ۱۰۵
- ۳-۱۱-۳- نورآباد ممسنی الگویی از مهاجرت روستایی به این شهر ۱۰۶
- ۳-۱۱-۳-۱- ویژگی‌های جمعیت‌شناسی و توزیع فضایی مهاجرین در شهر نورآباد ممسنی ۱۰۶
- ۳-۱۲- شهر و عدالت اجتماعی ۱۱۱
- ۳-۱۳- افزایش شهرنشینی و مشکل حاشیه‌نشینی ۱۱۱

- ۱۱۳-۳-۱۳-۱- دو نوع شهری شدن در گستره تاریخ
- ۱۱۶-۳-۱۴- اصلاحات بزرگ در ریودوژانیرو و
- ۱۱۷-۳-۱۵- رابطه حاشیه نشینی و انحرافات اجتماعی
- ۱۲۰-۳-۱۶- شهرها و نقش آنها در تغییرات جهانی آب و هوا
- ۱۲۲-۳-۱۶-۱- رشد شهری سائوپائولو و تأثیر آن بر آب و هوا
- ۱۲۵- فصل چهارم: شهر و جهانی شدن
- ۱۲۵-۴-۱- تعاریف و ابعاد جهانی شدن
- ۱۲۷-۴-۲- اکولوژی اجتماعی شهر(جغرافیای اجتماعی شهر)
- ۱۲۸-۴-۳- جهانی شدن اجتماع
- ۱۲۹-۴-۴- جهانی شدن و شهرها
- ۱۳۲-۴-۵- دلایل توسعه و تسلط شهرهای بزرگ در شبکه شهری کشورهای در حال توسعه
- ۱۳۲-۴-۶- تأثیرات جهانی شدن بر شبکه شهری کشورهای جهان سوم
- ۱۳۴-۴-۷- تأثیر تئوری جهانی شدن در تدوین اکولوژی اجتماعی شهر
- ۱۳۵-۴-۸- تأثیر تئوری جهانی شدن بر جمعیت شهرها
- ۱۳۹-۴-۹- عوامل اقتصادی حمایت از رشد سریع در شهرهای بزرگ
- ۱۴۰-۴-۱۰- جهانی شدن و تجزیه فرهنگی در جغرافیای اجتماعی شهر
- ۱۴۱-۴-۱۱- تأثیر تئوری جهانی شدن بر محیط شهری
- ۱۴۲-۴-۱۲- تأثیر تئوری جهانی شدن بر تکنولوژی ایجاد شده در فضای شهری
- ۱۴۴-۴-۱۳- تأثیر تئوری جهانی شدن بر سازمان های اجتماعی
- ۱۴۵-۴-۱۴- فضا و مکان تولید فرهنگ جهانی در جغرافیای اجتماعی
- ۱۴۵-۴-۱۵- قدرت و اعتبار شهرهای جهانی
- ۱۴۸-۴-۱۶- تاریخچه پیوند شهرهای ایران به سیستم جهانی
- ۱۴۹-۴-۱۷- جغرافیای جدید کالایی شدن زمین در عصر جهانی شدن

- ۴-۱۷-۱- مفهوم کالایی شدن ۱۵۱
- ۴-۷-۲- کاربری زمین های شهری و اهمیت برنامه ریزی برای آن در عصر جهانی شدن ۱۵۱
- ۴-۱۷-۲- عوامل مؤثر بر توسعه کالایی شدن زمین در کلاشهر تهران در عصر جهانی شدن ۱۵۲
- ۴-۱۸- شیپسازي رفتار سيستمهاي اکولوژی شهری ۱۵۸
- ۴-۱۹- جهانی شدن و یک سیستم مفهومی جدید از شهر ۱۶۱
- ۴-۲۰- جهانی شدن و بیکربندی فضایی دوباره ناحیه شهری ۱۶۴
- ۴-۲۱- نتیجه گیری ۱۶۶
- فصل پنجم: شهر و مصرف انرژی ۱۶۹
- ۵-۱- نقش محیط ساخته شده ۱۷۳
- ۵-۲- شهر، ساختمان و مصرف انرژی ۱۷۳
- ۵-۳- چالشهای پیش روی مصرف انرژی تا سال ۲۰۳۰ ۱۷۵
- ۵-۴- مفهوم توسعه پایدار در بخش ساختمان ۱۷۷
- ۵-۵- اصول توسعه پایدار در محیط ساخته شده ۱۷۸
- فصل ششم: اکولوژی شهر اسلامی ۱۸۱
- ۶-۱- شهر اسلامی ۱۸۱
- ۶-۲- نظریه‌های پیدایش شهرهای کشورهای اسلامی ۱۸۶
- ۶-۳- اصول مؤثر در طراحی شهر مسلمانان ۱۹۲
- ۶-۴- مؤلفه‌های مورفولوژیکی شهر مسلمانان ۱۹۴
- ۶-۷- مقایسه مؤلفه‌های شهر اسلامی با شهر پایدار ۱۹۸
- ۶-۸- ساختار و کارکرد شهرهای اسلامی ۱۹۹
- ۶-۹- دگرگونیهای حاصله در شهرهای اسلامی ۲۰۱
- ۶-۱۰- پورتراجایا؛ یک شهر جدید اسلامی و پاتخت اداری جدید دولت فدرال مالزی ۲۰۳
- فصل هفتم: آینده اکوسیستم های شهری ۲۰۹

- ۲۱۰-۱- افزایش فزاینده شهرنشینی ۲۱۰
- ۲۱۱-۲- استراتژی اکولوژی محور توسعه پایدار شهری ۲۱۱
- ۲۱۱-۳- شهر و ناپایداری ذاتی آن ۲۱۱
- ۲۱۲-۴- شهرنشینی نامتعادل ۲۱۲
- ۲۱۵-۵- روند کنونی شهرنشینی در جهان و ایران ۲۱۵
- ۲۱۸-۶- برنامه‌ریزی شهری و بخش غیررسمی در کشورهای در حال توسعه ۲۱۸
- ۲۲۰-۷- بخش غیررسمی در مراحل بعدی توسعه شهرنشینی در ایران ۲۲۰
- ۲۲۱-۸- نقش ضعیف شهرهای کوچک در شبکه شهری ایران ۲۲۱
- ۲۲۲-۹- شهرها و چالش اسکان غیررسمی ۲۲۲
- ۲۲۳-۱۰- دیدگاه‌های مختلف در مورد اسکان غیررسمی ۲۲۳
- ۲۲۳-۱-۱۰- دیدگاه‌های بنیادگرا ۲۲۳
- ۲۲۵-۲-۱۰- دیدگاه‌های هدف‌گرا ۲۲۵
- ۲۲۶-۱۱- اختلال در فضای اکولوژیکی شهری ۲۲۶
- ۲۲۶-۱۲- تأثیرات اکوسیستمی بر جمعیت شهری ۲۲۶
- ۲۲۸-۱۳- شهرهای ایران و آینده پیوند با جهانی شدن ۲۲۸
- ۲۲۹-۱۴- تأثیر تئوری جهانی شدن بر محیط شهری ۲۲۹
- ۲۳۰-۱۵- شهر، عدالت فضایی و توسعه پایدار ۲۳۰
- ۲۳۳-۱۶- شهرهای ایران و رویای توسعه پایدار ۲۳۳
- ۲۳۷-۱۷- بیماری، اکولوژی و محیط ۲۳۷
- ۲۳۸-۱-۱۷- اکولوژی بیماری و محیط زیست ۲۳۸
- ۲۴۰-۲-۱۷- محیط طبیعی و بیماری ۲۴۰
- ۲۴۱-۳-۱۷- محیط اجتماعی ۲۴۱
- ۲۴۲-۴-۱۷- محیط ساخته شده ۲۴۲

۲۴۳ ۷-۱۷-۵- فرصتها و استراتژیهای جدید
۲۴۴ ۷-۱۷-۶- چالش دائمی
۲۴۴ ۷-۱۷-۷- تغییر شرایط بیماریهای نوظهور و موجود
۲۴۹ فصل هشتم: شهر و مورفولوژی مدرن
۲۴۹ ۸-۱- مورفولوژی شهری
۲۵۲ ۸-۱-۱- مکتب مورفولوژی شهری آلمان
۲۵۲ ۸-۱-۲- مکتب مورفولوژی شهری ایتالیایی
۲۵۳ ۸-۱-۳- ارتباط مورفولوژی شهری با زندگی شهری
۲۵۴ ۸-۲- سلامت عمومی
۲۵۴ ۸-۳- عدالت اجتماعی
۲۵۶ ۸-۴- مورفولوژی شهری و اقتصاد
۲۵۶ ۸-۵- گردشگری میراث
۲۵۸ ۸-۶- مورفولوژی شهری و محیط زیست
۲۵۸ ۸-۶-۱- تغییر آب و هوا
۲۵۹ ۸-۶-۲- انرژی
۲۶۳ فصل نهم: شهر خلاق
۲۶۳ ۹-۱- پارک، بورگس و مک کنزی (۱۹۲۵)
۲۶۵ ۹-۲- خلاقیت و شهر خلاق
۲۶۹ ۹-۲-۱- ارکان شهر خلاق
۲۷۱ ۹-۲-۲- تناقضات و محدودیت های شهر خلاق
۲۷۱ ۹-۲-۳- جذابیت کوتاه مدت در مقابل بلند مدت سیاستهای حفظ
۲۷۲ ۹-۲-۴- پیچیدگی اندیشه و شهر خلاق
۲۷۲ ۹-۲-۴-۱- تئوری پیچیدگی و اصول آن

- ۲۷۴ ۹-۳- موفقیته‌ها و چالش‌ها در اجرای رویکرد شهر خلاق
- ۲۷۵ ۹-۳-۱- ونکوور
- ۲۷۶ ۹-۳-۲- چالش‌های اصلی
- ۲۷۷ ۹-۴- به سمت درک نویی از شهر خلاق
- ۲۷۷ ۹-۵- نظم شهری در نظام سرمایه داری معاصر
- ۲۷۷ ۹-۵-۱- رقابت، همکاری و مجموعه شهری
- ۲۸۰ ۹-۶- شاه فتر اقتصادی شهرهای خلاق
- ۲۸۱ ۹-۶-۱- شبکه‌هایی از تولیدکنندگان
- ۲۸۱ ۹-۷- خلاقیت شهری و محیط فرهنگی شهری
- ۲۸۲ ۹-۷-۱- مدیریت دارایی‌های فرهنگی شهر در دوران جهانی شدن
- ۲۸۴ ۹-۸- شهر هوشمند
- ۲۸۵ ۹-۸-۱- نقد اکولوژی شهری در مدل شهر هوشمند
- ۲۸۵ ۹-۸-۲- شهر هوشمند و جهان بینی اجتماعی و فناوری
- ۲۸۷ ۹-۸-۳- مقاومت و امنیت سایبری شهر هوشمند
- ۲۸۸ ۹-۸-۴- برندگان و بازنده در شهر هوشمند
- ۲۸۹ ۹-۸-۵- شهر هوشمند برای نظارت زیست کره
- ۲۹۳ منابع

فهرست جداول

- جدول (۱-۲): بررسی مفهوم ابعاد توسعه اکولوژیک..... ۵۰
- جدول (۱-۳): عوامل خطر اکوسیستم چندسطحی و اثرات آن بر جمعیت شهری..... ۶۶
- جدول (۲-۳): تعاریف مختلف از پراکندگی شهری..... ۶۹
- جدول (۳-۳): علل رشد شهری که ممکن است به رشد جمع و جور و پراکنده منجر شود..... ۷۵
- جدول (۴-۳): انواع عملکرد شهرها در کشورهای اروپایی..... ۸۳
- جدول (۵-۳): شهرنشینی در کشورهای اروپایی منتخب ۱۹۹۰ و ۲۰۰۵..... ۸۴
- جدول (۶-۳): دیدگاههای مخالف در مورد مهاجرت و توسعه..... ۱۰۴
- جدول (۷-۳): میزان مهاجرت به شهر نورآباد طی سالهای ۸۵-۱۳۴۵..... ۱۰۷
- جدول (۸-۳): میزان مهاجرت به شهر نورآباد طی سالهای ۸۵-۱۳۴۵..... ۱۰۷
- جدول (۹-۳): رتبه بندی عوامل مؤثر بر مهاجرت های روستائیان شهرستان ممسنی به شهر نورآباد..... ۱۰۹
- جدول (۱۰-۳): نتایج میزان فاصله ای هر عامل تا ایده آل مثبت و منفی و تعیین نزدیکی نسبی و اولویت بندی..... ۱۱۰
- جدول (۱-۶): انواع گونه های سکونت در اسلام..... ۱۸۶
- جدول (۲-۶): مقایسه مؤلفه های شهر اسلامی با شاخصهای شهر پایدار..... ۱۹۸
- جدول (۳-۶): مقایسه شهر اسلامی با شهر غربی..... ۲۰۰
- جدول (۱-۷): تغییرات جمعیتی چهار شهر اول کشور در دوره های مختلف (به نفر)..... ۲۱۷
- جدول (۲-۷): حجم اقتصاد غیر رسمی..... ۲۲۰
- جدول (۳-۷): عوامل خطر اکوسیستم چندسطحی و اثرات آن بر جمعیت شهری..... ۲۲۷
- جدول (۴-۷): عدادی از نتایج بدست آمده از این مطالعات در حوزه های خدمات شهری در ایران..... ۲۳۳
- جدول (۱-۹): اصول تئوری پیچیدگی و کاربرد احتمالی آن در حوزه فرهنگی..... ۲۳۳

فهرست شکل‌ها

- شکل (۱-۲) تعاملات مربوطه و بازخورد سیستمهای بیوفیزیکی - انسانی در اکوسیستم شهری..... ۴۴
- شکل (۲-۲): نمایش درجات مختلف الگوهای توسعه تراکم مسکونی..... ۴۵
- شکل (۳-۲) تراکم متفاوت زیرساخت‌ها نشان از درجات متفاوت تغییر پوشش زمین..... ۴۶
- شکل (۴-۲) تراکم متفاوت زیرساخت‌ها نشان از درجات متفاوت تغییر پوشش زمین..... ۴۷
- شکل (۵-۲): ابعاد توسعه اکولوژیک..... ۴۹
- شکل (۶-۲): مدل مناسبی برای چگونگی تبدیل قلمروهای متروک به سرمایه‌های اجتماعی..... ۵۲
- شکل (۱-۳): ارتباط بین عدالت زیست محیطی، توسعه اجتماعی، و بهداشت..... ۶۱
- شکل (۲-۳) توسعه متوازن و پایدار..... ۶۴
- شکل (۳-۳): عوامل کلیدی رابطه بین محیط زیست شهری، سلامت و رفاه انسان..... ۶۶
- شکل (۴-۳): نمودار شماتیک الگوی رشد شهری..... ۷۱
- شکل (۵-۳): چهارچوب متوالی رشد شهری..... ۷۴
- شکل شماره (۶-۳): بافت و سازمان شهری نورآباد و جهت توسعه عمده شهر..... ۷۸
- شکل (۷-۳): عوامل طبیعی و تاریخی محدودکننده شهر نورآباد..... ۷۹
- شکل (۸-۳): نمودار راداری رتبه محلات سیزده گانهی شهر نورآباد..... ۸۱
- شکل (۹-۳): ناحیه یک و مقایسه آن با الگوهای فیزیکی پراکندگی شهری..... ۸۱
- شکل (۱۰-۳): اندازه جمعیت و تراکم شهرهای عمده در اروپا (سال ۲۰۰۶)..... ۸۶
- شکل (۱۱-۳): توسعه مجدد شهری در امتداد رودخانه کلاید در گلاسکو..... ۸۷
- شکل (۱۲-۳): توسعه نامتوازن شهری در شهر مانیل (فلیپین)..... ۸۹
- شکل (۱۳-۳): بیرون راندن ساکنان از یک روستا در حومه پکن..... ۹۰
- شکل (۱۴-۳): برج شانگهای، یکی از بلندترین ساختمان‌های جهان..... ۹۱
- شکل (۱۵-۳): فاکتورهای تأثیرگذار بر تراکم جمعیت شهری در چین..... ۹۲

- شکل (۱۶-۳): چهار منطقه آماری چین..... ۹۳
- شکل (۱۷-۳): مفاهیم ضمنی شهرنشینی جدید..... ۹۴
- شکل (۱۸-۳): توزیع مناطق ساخته شده زمین های شهری و تراکم شهری سال ۲۰۱۲ در کشور چین..... ۹۵
- شکل (۱۹-۳): تراکم شهری آفریقا در سال ۲۰۱۰..... ۹۷
- شکل (۲۰-۳): شهر شلوغ و پررفت و آمد لاگوس، نیجریه..... ۹۸
- شکل (۲۱-۳)..... ۱۰۱
- شکل (۲۲-۳): نوع شناسی مهاجرت منبع: (KING, 2012, 137)..... ۱۰۳
- شکل (۲۳-۳): اختلال در تعادل شهری (ریودوژائیرو-برزیل)..... ۱۱۶
- شکل (۲۴-۳): حاشیه نشینی در ریودوژائیرو (برزیل)..... ۱۱۹
- شکل (۲۵-۳): جاری شدن سیل در شهر شیراز در فرودین سال ۱۳۹۸..... ۱۲۲
- شکل (۲۵-۳): تکامل منطقه متروپولیتن ساؤپائولو (۱۹۰۰-۲۰۱۶) با موقعیت ایستگاههای هواشناسی..... ۱۲۳
- شکل (۱-۴): رشد شتابان جهانی شدن از دهه ۱۹۶۰ تا دهه ۱۹۹۰..... ۱۲۷
- شکل (۲-۴): نمایش سیستم اکولوژی اجتماعی..... ۱۲۸
- شکل (۳-۴): مرکز شهر شیکاگو، یک مرکز فرماندهی در اقتصاد جهانی..... ۱۳۰
- شکل (۴-۴): ارتباطات جهانی..... ۱۳۱
- شکل (۵-۴): موزه لندن..... ۱۳۹
- شکل (۶-۴): گرگن، یک آسمان خراش ۴۱ طبقه ای..... ۱۳۹
- شکل (۷-۴): شکل گیری شهر جهانی؛ دامنه فضایی و پیچیدگی عملکردی..... ۱۴۷
- شکل (۸-۴): روش های مطالعات اکولوژی شهری..... ۱۵۸
- شکل (۹-۴): انتقال از شهرنشینی حال حاضر ایران به شهرنشینی جدید حاصل از جهانی شدن..... ۱۶۳
- شکل (۱۰-۴): تکامل یک ساختار، عملکرد و کیفیت یک سیستم..... ۱۶۴
- شکل (۱-۵): انرژی استفاده شده توسط بخش های مختلف..... ۱۷۷
- شکل (۲-۵): چارچوبی برای پیاده سازی پایداری در ساخت و ساز ساختمان..... ۱۸۰

- شکل (۱-۶): شهر کازمیه (در نزدیکی بغداد)، شهر و قسمتی از سکونت گاه..... ۱۸۵
- شکل (۲-۶): شهر قدیمی دویی (بستکیا)..... ۱۹۴
- شکل (۳-۶): الگوهای ساختمانهای سستی در شهر قدیمی کویت..... ۱۹۴
- شکل (۴-۶): اروپایی شدن شهر سستی الجزایر توسط فرانسویها (۱۹۶۲-۱۸۳۰) در تلاش برای ریشه کن کردن هویت اسلامی آغاز شد و اکنون این شهر زیبا از یتوجهی مستمر رنج می برد. منبع: SAOUD (۱۹۹۷)..... ۱۹۷
- شکل (۵-۶): هویت اسلامی به عنوان هویت ملی..... ۲۰۴
- شکل (۶-۶): نمایی از مسجد پوترا در مسیر دریاچه پوترا..... ۲۰۴
- شکل (۷-۶): طرحان پوتراجایا محلات مختلف با طرحهای گوناگون مساکن، با مغازه ها، فروشگاهها و مراکز خرید ایجاد کرده اند..... ۲۰۵
- شکل (۸-۶): حوزه پوتراجایا و دریاچه پوتراجایا..... ۲۰۶
- شکل (۹-۶): پل پوترا با بهره گیری از الگوی پل خواجو اصفهان..... ۲۰۷
- شکل (۱-۷): فروشندگان خطی یک خیابان در ویتنام..... ۲۱۹
- شکل (۲-۷): شهر همچون یک سیستم..... ۲۲۴
- شکل (۳-۷): افزایش شهرنشینی نامتعادل در ایران و عواقب انسانی و زیست محیطی آن..... ۲۳۷
- شکل (۱-۸): مشارکت مورفولوژی شهری در زندگی جمعی ما در شهرها..... ۲۵۳
- شکل (۱-۹): مدل توسعه صنایع خلاق، طبقه خلاق در شکل گیری شهر خلاق..... ۲۶۸
- شکل (۲-۹): داراییهای شهر خلاق..... ۲۶۹
- شکل (۳-۹): هدف و جغرافیای جدید خلاقیت..... ۲۷۰
- شکل (۴-۹) مجلاتی که در مورد شهر هوشمند منتشر می شوند..... ۲۸۶
- شکل (۵-۹): ایجاد یک شهر هوشمند..... ۲۹۱

مقدمه

اکولوژی سیاسی شهری به دنبال درک روشهای تولید و بازتولید محیط‌های شهری ما با تمرکز بر سؤالاتی از جمله اینکه چه کسی تصمیم می‌گیرد، چگونه تصمیم می‌گیرد، چه کسی سود می‌برد و چه ضرر می‌کند. این رویکردی است که هدف آن کشف چگونگی ساختار روابط سیاسی، اجتماعی و اقتصادی دسترسی به محیط شهری، یعنی محیط طبیعی - اجتماعی ما است.

اکولوژی سیاسی شهر (UPE)، شاخه‌ای از بوم‌شناسی سیاسی است که در اواخر دهه ۱۹۹۰ پدیدار شد و تاکنون دو تأثیر عمده در مطالعات بحرانی شهری داشته است: نخست، اکولوژی سیاسی بحرانی را به محیط‌های شهری معرفی کرده و دوم، چارچوبی برای بازآفرینی و بازتعریف شهر به عنوان محصولی از فرآیندهای **متابولیکی** تحولات اجتماعی فراهم کرده است.

با این حال، در بیانیه‌های اولیه برنامه‌ریزی اکولوژی سیاسی شهری هدفی مهم نیز وجود داشته که تا حد زیادی در حاشیه مانده است. هدفی که در اصل جمع‌آوری یک چارچوب نظری دقیق، با بررسی شهرنشینی به عنوان یک فرآیند جهانی است که به منظور ایجاد تمایز سنتی **بین** طبیعت مناطق شهری / روستایی و اجتماع در نظر گرفته شود. به جای پیروی از این مسیر بالقوه متمرکز، اکولوژی سیاسی شهر در روش‌شناختی شهرگرایی، دچار حیرت شده است، تمرکز بیش از حد تحلیلی و تجربی در تعریف شهر به صورت سنتی به محرومیت از دیگر **جنبه‌های** فرآیند شهرنشینی معاصر منجر شده است. دانشمندان علوم طبیعی و اجتماعی در دهه‌های آینده برای درک نقشی که انسان در اکوسیستم‌ها، به خصوص در اکوسیستم مناطق شهری بازی می‌کند با چالش بزرگی روبرو خواهند شد. چرا که شهرها و مناطق شهری در حقیقت سیستم‌های طبیعی انسانی پیچیده‌ای می‌باشند که در آن «انسان‌ها» نقش عامل اصلی را ایفا می‌کنند. انسان‌ها چشم‌اندازهای طبیعی را به محیط‌های تحت سلطه خود تبدیل می‌کنند و مجموعه‌ای جدید از شرایط زیست‌محیطی را با تغییر فرآیندها و دینامیک‌های اکوسیستم ایجاد می‌کنند.

شهرنشینی، زیستگاه‌های طبیعی و ترکیب گونه‌ها را تغییر می‌دهد و باعث تغییر سیستم‌های هیدرولوژیکی، و تغییر جریان انرژی و چرخه مواد می‌شود. اگر چه تأثیرات توسعه شهری بر اکوسیستم به صورت محلی رخ می‌دهد، اما باعث تغییرات محیطی در مقیاس بزرگتر می‌گردد. تغییرات محیطی ناشی از شهرنشینی بر رفتارهای انسانی، پویایی و رفاه جامعه شهری تأثیر می‌گذارد. و حیاتی است که ما یک رویکرد یکپارچه در زمانی که مناطق شهری با تغییر سریع محیط زیست مواجه می‌باشند را توسعه دهیم.

اکولوژی سیاسی ابزار قدرتمندی برای شکستن مفاهیم انتزاعی و بحث در مورد متابولیسم و یا تولید طبیعی است. در نظریه اجتماعی و سیاسی و همچنین در اکولوژی ریشه دارد و دارای یک حوزه بین‌المللی است. با تکمیل سیاست‌های محیط زیستی، که کمتر در سطح بین‌المللی متمرکز است و از لحاظ تئوری کمتر و بیشتر از نظر سیاسی فعالیت می‌کند، اکولوژی سیاسی به سلاحی قدرتمند برای درک طبیعت‌های تولید شده تبدیل می‌شود.

و در آخر، ما بررسی خواهیم کرد که چطور و چرا، علی‌رغم درک فزاینده ما از رابطه بین تغییر محیط و شهرنشینی و **اجماع تمرکز** بر نیاز به توسعه شهری پایدار، معضل محیط زیست و مشکلات فراگیر آن غیرقابل حل باقی مانده است. ما می‌خواهیم به ترسیم برخی از چالش‌های مهم گریبانگیر شهرنشینی معاصر بپردازیم که حاصل نقش سیاست در اکولوژی شهری است.

میرنجف موسوی

محمدرضا امیری فهلیانی

بهار ۱۴۰۰

